

Nagy Lajos király

I. Nagy Lajos (a Lovagkirály) 1326. március 5-én született Nagyszombatban I. Károly és Lokietek Erzsébet fiaként. Gondos világi és egyházi nevelést kapott, s a magyaron kívül latinul, németül és olaszul is beszélt, emellett pedig jó vívó és szenvedélyes vadász volt. Nyilvánosan először az 1335-i visegrádi kongresszuson szerepelt. Atyja halála után, 1342. július 21-én koronázták meg.

Uralkodása kezdetén erőteljesen érvényesült anyja befolyása. A csehekkkel és lengyelekkel együtt 1345-ben a litvánok ellen vezetett hadjáratot. Seregével 1346. július 1-jén súlyos vereséget szenvedett, miközben a velenceiek által ostromlott dalmáciai Zára felmentésén tevékenykedett.

Öccsét, András nápolyi királyt 1345. szeptember 18-án meggyilkolták (aversai merénylet). Felesége, Johanna bűnrészességét azóta sem sikerült bizonyítani, bár a gyilkosság feltehetően a tudta nélkül, hallgatólagos jóváhagyásával történt. Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a pápa nem hajlandó I. Johanna nápolyi királynőt megbüntetni, ezért a nagyarányú, de eredménytelen diplomáciai előkészítés után 1347 végén Lajos személyesen indult el seregével bosszúhadjáratra Nápolyba. 1348. január 11-én fényes győzelmet aratott Capuánál, elfoglalta Aversát, s ott kivégeztette Durazzói Károly herceget – elveszítve az olasz közvélemény támogatását és a politikai győzelem reményét. Január 24-én diadalmasan bevonult Nápolyba, s a királyságot katonailag megszállta, de 1350-ben megismételte a hadjáratot, mivel a Nápolyban hagyott seregei túl gyengék voltak. 1350. szeptember 14-én indult haza. Útközben megállt Rómában, ahol a jubileumi szentévből végiglátogatta a pápai bazilikákat.

1351-ben országgyűlést tartott, s törvényeket is alkotott (1351. évi törvények). Elrendelte, hogy a gabona és a szőlő után valamennyi jobbágy, még a mezővárosi jobbágy is köteles a termés kilenced részét (a kilencedik tizedrészt) adóként megfizetni. A jobbágyok a kilenced mellett évi pénzadóval (cenzussal), egyéb terményekkel, háziállatokkal tartoztak földesuruknak, ami mellett az egyháznak tizedet, a királynak pedig állami adót (kapuadót) fizettek.

Az ősiség törvényében megszüntette az Aranybullában rögzített végrendelezési szabadságot. Ezzel azt akarta elérni, hogy a fiúágon öröklődő nemesi birtok – fiú utód híján – már csak egy szűkebb körben, az elhunyt nemzetségén belül (másodunokatestvéri szintig) öröklődhessen. A cél végső soron az volt, hogy örökösök hiányában a királyra szálljanak a birtokok. Az Anjou uralkodók szokása volt az, hogy udvari híveiket a királyhoz bíróság alá rendelték, kiemelve őket a megyei bíraskodás alól. Emellett az udvari nemesség tagjai egyre gyakrabban kapták meg a szabadispánságot, más néven a pallosjogot. Ez feljogosította őket arra, hogy a kézre került bűnösöket ők is kivégezhessék, nemcsak a megyei törvényszék. Nagy Lajos idején Magyarországon fénykorát élte a lovagi kultúra. Ebben nagy szerepe volt annak, hogy az Anjou-ház kapcsolatai révén a Magyar Királyság szorosabban kapcsolódott a Nyugat-Európában kialakult művészeti és szellemi irányzatokhoz.

A magyarországi Anjouk idején kezdett elterjedni Magyarországon a gótika. A király 1343-ban jelentős építkezésekbe kezdett Diósgyőr váránál, amit még apja örökölt az Ernyéktől. A lakótorony négy belső toronnyal épült meg; benne található Közép-Európa legnagyobb lovagterme, melynek alapterülete 380 m².

A lovagkirály Visegrádon rendezte be székhelyét, de 1347–1355 között az udvar Budára költözött. A budavári Nagyboldogasszony-templomot Lajos uralkodása idején, 1370-ben alakították át, gótikus stílusban.

A következő években nagybátyja szövetségében újra a litvánok ellen harcolt. 1354-ben tért vissza korábbi balkáni politikájához, s 1354-1355-ben a szerbek ellen viselt hadjárat után 1356-ban megkezdte a Velencével való leszámolást. Seregei győzelmei nyomán végül a dalmát városok is a kezére jutottak (1358).

Balkáni „térítéseivel” már 1356-ban kiérdemelte az egyház főkapitánya címet, 1357-től 1359-ig többször küldött sereget a pápa itáliai harcainak támogatására. 1365-től 1375-ig hadjáratot vezetett a balkáni államok ellen. Célja részben a Magyar Királyság fennhatóságának kiterjesztése, részben a katolikus vallás propagálása volt.

1377-ben győzelmet aratott a török Murád szultánon, ennek jelentőségét azonban nem ismerte fel, sőt a személyesen segítséget kérő bizánci császárt sem támogatta. Velencével az ellentétek kiújultak, s azok 1378 után háborúhoz vezettek.

1380-ban leányai öröklésének biztosítása érdekében Kis Károlyt haddal segítette Nápoly elfoglalásában, örököséül pedig Máriát jelölte ki. Rendelkezését az 1382. júliusában, Zólyomban tartott lengyel országgyűléssel is elismertette.

Uralkodása végén a felesége és apja korában felemelkedő, a nápolyi háborúban meggazdagodott új arisztokráciát képviselő tanácsosok egyre nagyobb befolyásra tettek szert, s már ekkor kialakult a halála után oly nagy szerephez jutó nagybirtokosok három csoportja: a Lackfiak, a Garaiak és a Horvátiak csoportja.

1380-tól már halálos, lepraszzerű betegség kínozza, ami miatt visszavonult a közéleti tevékenységtől. 1382. szeptember 10-én halt meg.

Báta, mely királyi alapítású apátság volt a tatárjárás után magánkegyurak kezére került. Ebből a helyzetből Károly Róbert uralkodása idején sikerült megszabadulnia, s Nagy Lajos támogatásával sikerült egykori birtokait is visszaszereznie. A király 1359-ben járt erre, amikor a boszniai hadjáratra vonult, április 30-án a szomszédos Szekcsőről keltezett levelet. 1367. szeptember 15-én pedig Fábrián apát kérésére átiratta Szent László király 1093. évi privilégium levelét.

Anno dñi
m. ccc. i
Quinquagesimo octavo.
Fratra ista
tertia ista
octavas
Ascensionis
tunc se co-

mm. Incepta est ista Cronica de
gestis hungarorum antiquis et
novissimis. ortu et progressu vic-
torie eorum et audacia colla-
tionis Romanis ueteribus. ean-
dem ueritates ascendere. et falsita-
tem omnino resistere. In no-
mine domini amen. Inapit pro-
logus Cronice hungarorum.

Et me reges regunt
Aut dominus deus
prospicit salomo-
nem psalms viii.

Capitulo Gloriosus de infans suis
in uniuersis manibus. In uniuersa
bilis altitudo prudentie. nullis in-
clusa limitibus. nullis terminis a-
prehensa. rem censura iudicij cele-
stis prout disponit et firma. Et si-
cuti in suis transitibus magnifice-
ret et alius daret honoribus. et celestia ef-
ficeret. In uniuersis possessoribus. In
manibus dignis digna rependeret. In
tribus. In uniuersis insignis dignita-
tem et primatum ueritatem. In uniuersis
none prosequitur. quos dignitates
agnoscat et commendat. In uniuersis
excellencia meritorum. prout appar-
tu plenissime in excolenda regu-
laritatem et ueritatem. In uniuersis
leuissimam prout. In uniuersis
paratam. Qui omnino firmi-
tate. In uniuersis phiso gladio. In
uniuersis ualidissime pflugatis. In uniuersis
subitentes regum et imperatorum.

